118 ling, til trods for, at dette ofte er en forudsætning for at opnå økonomiske tilskud. På de museer, der tilbød undervisning rettede tilbudene sig først og fremmest til skolebørn op til 12 år. Her udover var der oftest tilbud til voksne i form af foredrag eller publikationer. Der var meget få tilbud til førskolebørn, til kulturelle minoritetsgrupper og til handicappede. Undersøgelsen viser desuden, at hovedparten af museerne opfattede undervisning som sekundært i forhold til selve udstillingsvirksomheden og sekundært i forhold til varetagelse af samlingerne. I mange tilfælde blev mangel på økonomiske midler dog angivet som årsag.

Et flertal af museerne havde ikke en person, der var specielt ansvarlig for undervisning og formidling. I gennemsnit var kun 3% af museernes personale specielt uddannet indenfor området, og uddannelse på dette område blev af et flertal kun tildelt mindre betydning. Det var også karakteristisk, at den del af personalet, der arbejdede med undervisning og formidling i næsten halvdelen af tilfældene var dårligere lønnet end de personer, der var ansvarlige for samlingerne. Forskning i formidling var desuden lavt prioriteret, og kun et lille del af museerne, søgte inspiration på området ved at studere f.eks. udenlandske museers praksis.

På baggrund af sin undersøgelse opstiller David Anderson 12 mål for udvikling af Museernes undervisnings- og formidlingspraksis:

For det første må undervisningsdimensionen tildeles en helt anden placering end det er tilfældet i dag. Det må gøres klart, at museet ikke eksisterer for sig selv, men for samfundet.

Dette indebærer, at museet som ovenfor nævnt, må anerkende sit enestående potentiale med hensyn til «learning».

Museet må arbejde på at få en arbejdskraft, der er specielt uddannet med hensyn til undervisning og formidling.

Der må sættes på forskning i museumsformidling.

Man må anerkende museets enestående rolle i forbindelse med begrebet «livslang uddannelse».

Man må arbejde på, at skabe «et åbent museum», der også bliver mentalt tilgængeligt for «det brede publikum».

Museet bør bidrage til at uddanne undervisere fra andre undervisningsinstitutioner, f.eks. folkeskolelærere, i brugen af samlingerne.

Museerne må satse på at samarbejde med institutioner, der deler museernes målsætninger.

Museumsundervisning og formidling må være et gode, som er tilgængelig i hele landet.

Der må skabes en infrastruktur, der gør det muligt, at føre målene ud i livet.

Der må gives økonomiske tilskud, så den nødvendige udvikling på formidlingsområdet kan realiseres.

Og sidst, men ikke mindst må museets anerkende sit eget enestående potentiale i fremtidens samfund.

David Andersons rapport er langt mere end en publikation af en spørgeskemaundersøgelse. Det er en af de bedste sammenfatninger, af de mange, men desværre endnu ikke realiserede tilbud, som museerne kunne bidrage med i fremtidens samfund. Rapporten har dermed i høj grad relevans også i en skandinavisk sammenhæng.

Inge Meldgaard

Stefan Bohman: Historia, museer och nationalism
Carlssons Bokförlag, Stockholm 1997

Å se på museene som uttrykk for – og redskap i – identifikasjonsprosesser knyttet til konstruksjon av en nasjonal kulturarv, er et viktig perspektiv for å få en bedre forståelse av museumsfenomenet generelt. Hvordan ellers forstå framveksten av nasjonalmuseer som har preget Europa i forrige århundre, og som i dag preger de nye nasjonalstatene som opprettes mange steder i verden, uten å relatere det til behovet for å skape – på godt og vondt – en nasjonal identitet?

Det finnes få museologiske publikasjoner i Norden som eksplisitt tar opp denne type problematikk opp til drøfting. Av den grunn fortjener boka «Historia, museer och nationalism», nylig utgitt av etnolog Stefan Bohman på Nordiska museet, vår oppmerksomhet.

Forfatteren definerer bokas målsetting på følgende måte: «Men vad är innebörden i begrepp som «nationalism» och «nationell identitet»? Hur används «historia» och «kulturarv» för att främja skilda nationella syften? Och vilken roll spelar museer i denna process? Det är det denna bok skall handla om». (Bohman 1997:9)

Bohman har organisert boka i 6 hovedkapitler: (1) Museer och nationalism, (2) Användningen av historia, kulturhistoria och kulturarv, (3) Historia, museer och nationalism före och under första världskriget, (4) Historia, museer och nationalism under andra världskriget, (5) Nationalismens ritualiserande på historisk grund – nationaldagen, (6) Historia, museer och nationalism under 1990-talet.

Boka innledes med en drøfting av nations- og statsbegrepene med utgangspunkt i museumseksempler fra forskjellige land. Deretter følger en analyse av ulike historiebegreper med den hensikt å skape modeller for å studere museenes bruk av kulturhistorien. I de fire siste kapitlene, som utgjør ca. 2/3 del av boka, viser forfatteren hvordan historien konkret ble anvendt i svenske museer i ulike tidsperioder. Disse siste kapitlene innholder mye interessant materiale, som forfatteren har skaffet fram bl.a. gjennom studier i Nordiska museets og Skansens arkiv, og – når det gjelder dagens situasjon – ved å bruke data fra spørrelister fra Kulturhistoriska undersökningen ved Nordiska museet.

Bohman har valgt å fokusere på nasjonalismens «dårlige» sider. «En utgangspunkt när jag ville skriva denna bok var min egen rädsla för nationalism och dess konsekvenser, båda inom och mellan länder.» Dette er et legitimt og aktverdig valg, men som han selv sier «Denna rädsla präglar säkert min text» (s.10). Jeg kunne personlig ha ønsket at forfat-

teren hadde gjort et tydeligere skille mellom to ulike dimensjoner ved temaet han behandler, dvs «nasjonal identitet» og «nasjonalisme».

En ting er de «positive» følelsene som medlemmer i et bestemt nasjonalt felleskap har vedrørende det de opplever som deres kulturelle egenart og identitet. En annen ting er nasjonalisme i mer riktig forstand, dvs et fenomen preget av redsel for og aggressivitet mot «de andre», som befinner seg innenfor eller utenfor de nasjonale grensene.

Nasjonalisme bygger på nasjonale følelser, men en kan ha nasjonale følelser uten å være nasjonalist for det. For å si det med andre ord: en kan være glad i gjenstandene fra den gamle bondekulturen fra sitt eget land som de nasjonale folkemuseene viser fram, uten å ha sympatier for fascismen (selvom fascismen faktisk dyrker verdier fra det gamle bondesamfunnet); og det er ikke fordi et museum dyrker nasjonale myter at det kan være beskyldt for å ha et nasjonalistisk program.

Men selvsagt – veien kan være ganske kort fra «uskyldige» nasjonale følelser til en aggressiv nasjonalisme, og et nasjonalmuseum kan lett omdanne seg til å fungere som en institusjon som tjener nasjonalistiske siktemål. Historien viser desverre mange eksempler på det. Men dette er ikke resultat av en naturlov, men noe som skjer i spesifikke sosio-historiske og politiske kontekster.

Uansett, «nationalism har varit en viktig drivkraft för museer genom tiderna» skriver Bohman (s. 9), og han gir flere gode eksempler på det. Av den grunn bør boka anbefales som verdifullt lesestoff for alle som arbeider i museene. Kanskje vil boka provosere enkelte lesere, – hvis det fortsatt fins museumsfolk som har forestillingen om at museene er nøytrale institusjoner som står utenfor den kulturelle og politiske virkelighet.

Marc Maure